

IGNATIUS VAN LOYOLA

Levenswijsheden

SAMENGESTELD DOOR

Nikolaas Sintobin

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide 7

Inleiding – Ignatius van Loyola: van rokkenjager tot ordestichter 9

- I. Persoonlijke groei 21
- II. Goed bestuur 33
- III. Werk van de duivel 41
- IV. Innerlijke strijd 49
- V. Gebed 57
- VI. Beperkteid en zonde 61
- VII. Goed handelen 69
- VIII. Omgaan met God 81
- IX. Omgaan met jezelf 93
- X. Omgaan met anderen 103
- XI. Genade en liefde 113
- XII. Onderscheiden 121

Levensfilosofie – Ignatius van Loyola: spirituele meester
van de ervaring 131

Meer over Ignatius van Loyola en zijn spiritualiteit 141

Ten geleide

Ignatius van Loyola: *influencer*

uit een ver verleden

Dit boek geeft in kort bestek een introductie op het leven en werk van Ignatius van Loyola. De vele tientallen thematisch bij elkaar gezochte quotes vormen een kennismaking met zijn gedachtengoed, waarbij vooral gekeken is naar de levenswijsheden die er in verborgen zijn. Ignatius houdt van radicaliteit en heeft iets met paradoxen. Dat verklaart waarom de lezer, toen en nu, wel eens moet slikken bij het lezen van deze citaten. Het boek opent met een minibiografie die de figuur plaatst in zijn tijd. Achterin gaat de samensteller nader in op de levensfilosofie die deze denker maakt tot een belangrijke influencer voor lezers van deze tijd.

Inleiding

**Ignatius van Loyola:
van rokkenjager
tot ordestichter**

Ignatius van Loyola (1491 – 1556) is een van de mensen die duurzaam zijn stempel heeft gedrukt op de Westerse christelijke cultuur. Niets leek deze ambitieuze Spaanse aristocraat daartoe voor te bestemmen. Ignatius wordt geboren in het kasteel van Loyola in Spaans Baskenland, als jongste van dertien kinderen. Reeds op jonge leeftijd verliest hij beide ouders. Zoals gebruikelijk voor een jonge edelman wordt hij naar verschillende Spaanse hoven gestuurd om daar het beroep van edelman te leren.

IGNATIUS VAN LOYOLA

Mondaine ridder

In die jaren valt hij op door zijn bestuurlijke en militaire carrière. Ook door zijn drukke liefdesleven en ridderlijke fratsen. Over zichzelf schrijft Ignatius in de openingszinnen van zijn autobiografie: *Tot aan zijn zesentwintigste was hij iemand die zich overgaf aan de ijdelheden van de wereld. Wat hij vooral graag deed was zich oefenen in het hanteren van de wapens, met een groot en ijdel verlangen daarbij eer te behalen.* Een vroeme jongen is hij bepaald niet. Wel een professionele levensgenieter die van alle walletjes wil snoepen, als het even kan van alle tegelijk.

Kanonskogel

Op 20 mei 1521 voert Ignatius van Loyola de Spaanse troepen aan in een veldslag tegen de Fransen. Een kanonskogel verwondt hem levensgevaarlijk. Een jaar lang heeft Ignatius nodig om te herstellen. Zijn leven ligt in duigen. De grote vraag die hem bezighoudt, is hoe hij zijn bestaan opnieuw betekenis kan geven. Aangezien hij zich dodelijk verveelt, vraagt hij om boeken. Hij hoopt op ridderromans. In de plaats daarvan krijgt hij een bloemlezing uit de evangelies en een verzameling heiligenlevens.

Dagdromen

Af en toe leest hij een stukje uit zo'n boek. Daarna neemt hij ruim de tijd om te mijmeren over die verhalen. Bij dat dagdromen, afwisse-

Van rokkenjager tot ordestichter

lend over die vrome voorbeelden en over zijn vroegere ridderleven, doet hij een bijzondere vaststelling. Beide soorten fantasieën maken hem gelukkig en enthousiast. Opmerkelijk voor de mondaine man die hij is. Nog meer verwonderlijk is de vaststelling dat het dagdromen over het evangelie en de heiligen hem een vreugde bezorgt die duurzamer is dan als hij zich verbeeldt zijn oude leventje opnieuw op te nemen. Uiteindelijk gaat dit leiden tot een radicale ommekeer. Ignatius kiest voor de nieuwe, blijvende vreugde die hij aan het ontdekken is. Hij wordt een radicale godzoeker. Meer in het bijzonder zal hij zijn leven, helemaal, wijden aan de navolging van Jezus, zijn nieuwe en absolute passie. Tot op de laatste dag van zijn leven.

Heiligen naäpen

Eens genezen, verlaat Ignatius het ouderlijk kasteel. De edelman legt zijn ridderkleden af. Letterlijk, en daarmee ook al de voorrechten en weelde die hij tot dan toe kende. In een juten zak gekleed en gezeten op een ezel trekt hij de wereld in op zoek naar wat God van hem verlangt. Hij die gewend was te leven in weelde, gaat nu bedelen. Ignatius was expert in het verleiden van vrouwen en in het wedijveren met collega-ridders. Hij vindt het dus normaal dat hij voortaan God gaat versieren met indrukwekkende spirituele heldendaden. Hij gaat de heiligen gewoon naäpen en zelfs overtroeven. Allemaal tegelijk! Het leidt nergens toe, behalve dat hij zijn gezondheid ernstig beschadigt en er doodongelukkig van wordt.

IGNATIUS VAN LOYOLA

Met schade, schande en veel tijd ontdekt Ignatius geleidelijk dat God hem uitnodigt zijn leven uit te bouwen op een eigen, persoonlijke wijze. De uitkomst is dat Ignatius de wellicht grootste expert ooit wordt in *onderscheiding*. Onderscheiden wil zeggen dat je in je meest intieme ervaring op zoek gaat naar de beste weg voor jou. Meer in het bijzonder gebeurt dit door aandacht te besteden aan wat zich afspeelt in de diepere lagen van je hart.

Geestelijke Oefeningen

Snel begint Ignatius met het schrijven van de *Geestelijke Oefeningen*¹, zijn bekendste geschrift. Het is een gebedstraject van dertig dagen dat Bijbels geïnspireerd is. Het is één lange uitnodiging om je leven biddend te spiegelen aan dat van Jezus met als onderliggende vraag wat de navolging van Hem concreet voor jou kan betekenen. Dit boek is de grondslag en ruggengraat van wat thans de ignatiaanse spiritualiteit wordt genoemd. Tot op vandaag inspireert het miljoenen mensen wereldwijd.

Het land van Jezus

De volgende twintig jaar pelgrimeert Ignatius door Europa op zoek naar de concrete invulling van zijn nieuwe ideaal. Eerst meent hij

¹ Dit boek is een technische handleiding voor wie de Geestelijke Oefeningen geeft. Het is geen gebedenboek.

Van rokkenjager tot ordestitcher

dat zijn toekomst ligt in het Heilig Land. Zijn diepe verlangen is om voortaan te kunnen leven en werken op de eigenste plek waar Jezus leefde en werkte. De pelgrim gaat er daadwerkelijk heen in 1523. De veiligheidsproblemen zijn zo groot dat hij verplicht wordt terug te keren naar Europa.

Parijs

Ignatius besluit dan maar te gaan studeren. Dat zal hij elf jaar lang doen. Eerst aan een aantal Spaanse universiteiten. Uiteindelijk gaat hij in 1528 naar Parijs, de meeste prestigieuze universiteitsstad van die tijd. In 1534 heeft hij een eerste kern van zes medestudenten rond zich verzameld. Op 15 augustus van dat jaar leggen ze in een kerkje op Mont Martre, een heuvel een beetje buiten Parijs, geloften af van armoede en zuiverheid. Dit is de eerste formele stap van hun plan om hun leven definitief in dienst te stellen van God. In 1537 worden Ignatius en zijn vrienden tot priester gewijd in Venetië.

Sociëteit van Jezus

Hun project krijgt zijn definitieve vorm in 1540 als Paus Paulus III officieel de stichting van de *Sociëteit van Jezus* goedkeurt. Van meet af aan is de nieuwe religieuze orde internationaal van samenstelling. In Spanje wil men de leden *ignatianen* noemen. Ignatius verzet zich hier tegen. Net zoals zijn negen medestichters wilde hij dat hun naam zou verwijzen naar de naam van Jezus. Zo gebeurt het ook. Weldra

IGNATIUS VAN LOYOLA

zullen de leden van deze nieuwe katholieke religieuze orde *jezuïeten* worden genoemd.

Hervormde priesters

Een andere naam die aanvankelijk gegeven werd aan de jezuïeten is die van *hervormde priesters*. Feit is dat de jezuïeten, reeds ten tijde van Ignatius, een belangrijke rol gaan spelen in de hervorming, van binnenuit, van de Katholieke Kerk. Zo stuurt Ignatius in 1545 meerdere jezuïeten-theologen naar het Concilie van Trente.²

Geen koorgebed

De nieuwe religieuze orde heeft geen gemeenschappelijke gebedsvieringen, ook wel koorgebed genaamd. In de zestiende eeuw is dit ongehoord. Maar voor Ignatius staat de beschikbaarheid voor het pastoraat op de eerste plaats. Dit is moeilijk verenigbaar met de verplichting meerdere keren per dag samen te komen in de kapel voor het koorgebed. Elke jezuïet dient zelf zijn gebedsleven in te richten, op zo'n manier dat het verenigbaar is met de taak die hij krijgt.

² Een belangrijke kerkvergadering, van 1542 tot 1563, als antwoord op de kritieken geformuleerd door Luther en Calvijn.

Van rokkenjager tot ordestichter

Algemeen overste

Ignatius van Loyola is intussen 50 jaar. Hij hoopt, na zoveel jaar van voorbereiding en studie, zich nu voluit te kunnen wijden aan de zielzorg. Tot zijn ontzetting verkiezen zijn medebroeders hem unaniem tot hun overste. Tot aan zijn dood, vijftien jaar later, geeft Ignatius leiding aan de snel groeiende Sociëteit van Jezus. De bestuurservaring die hij heeft opgedaan gedurende zijn loopbaan in de Spaanse aristocratie, komt hem goed van pas. Hij is een geboren leider en straalt een bijzonder charisma en gezag uit. Alle katholieke gekroonde hoofden van zijn tijd hebben briefcontact met hem en vragen hem om raad. Zijn gezag is zo groot dat zelfs de paus niet tegen hem in durft te gaan.

Snelle groei

Onder de leiding van haar kersverse algemene overste ontwikkelt de Sociëteit van Jezus zich in een snel tempo. Reeds na enkele jaren zijn er jezuïeten in vier werelddelen. Bij het overlijden van Ignatius in 1556 telt de orde meer dan duizend leden. De orde kiest resoluut voor een missionair karakter. Het ideaal van de eerste jezuïeten is om zoals Jezus en zijn apostelen rond te trekken om de Blijde Boodschap te verkondigen, conflicten bij te leggen, geestelijke begeleiding te geven en zich in te zetten voor gerechtigheid.

IGNATIUS VAN LOYOLA

Onderwijs

Met zo'n ideaal voor ogen lijkt het ondenkbaar dat de jezuïeten zich inlaten met onderwijs. Gebouwen kun je immers niet meenemen in je rugzak. Toch worden de jezuïeten in de eerste plaats bekend om hun onderwijs. In het midden van de zestiende eeuw wordt duidelijk dat er een snel groeiende behoefte is aan onderwijs. Reeds in 1549 geeft Ignatius de toestemming om in het opleidingscentrum voor jonge jezuïeten in Messina (Sicilië) voortaan ook *gewone jongens* als leerlingen toe te laten. Het wordt het eerste van een eindeloze reeks jezuïeten-colleges en -universiteiten over de hele wereld. Tot op vandaag.

De ignatiaanse pedagogiek is vernieuwend in zijn tijd. Zij speelt een grote rol in de ontwikkeling van het secundair onderwijs in Europa. Een belangrijke inspiratiebron van die pedagogiek is de ignatiaanse spiritualiteit en dus de persoonlijke ervaring van Ignatius. Daarin staan de persoonlijke vrijheid, het ruimte geven om zélf te ontdekken, de uitnodiging tot voortdurende groei, het leren verwoorden van de eigen ervaring en het daadwerkelijk opnemen van verantwoordelijkheid centraal. Het zijn even zoveel pijlers van het ignatiaanse opvoedingsproject.

Gevoelsleven

Op schilderijen zie je Ignatius van Loyola doorgaans afgebeeld als een ascetisch, wilskrachtig, intellectueel man. Ascetisch was hij, en

Van rokkenjager tot orde­stichter

wilskrachtig ook. Hoewel hoog­ge­school­d, was hij niet echt een intel­lectueel. Hij was een ge­voels­mens met een rijk innerlijk leven. Bij het vier­en van de da­ge­lijkse eu­cha­ris­tie liepen de tranen vaak over zijn wan­gen. Zo over­dadig dat hij re­gel­maatig de viering moest onderbreken. Zijn, bijna lijf­lijke, er­va­ring van Gods aan­we­zig­heid was steeds weer over­don­derend. Ignatius was my­stiek be­gaafd. Hij had de gave om Gods aan­we­zig­heid of af­we­zig­heid op te merken vanuit zijn uit­zonderlijk rijk ge­voels­leven. Daarin ligt het bij­zon­dere charisma van Ignatius.

Talrijke geschriften

Naast zijn *Geestelijke Oefeningen* heeft Ignatius ook veel andere geschriften nagelaten. Aan de *Constituties* – de leefregel van de jezuïeten – heeft hij tot aan zijn dood geschreven. Tot op heden regelt deze tekst de basislijnen van het leven van de jezuïeten. Enkele jaren voor zijn dood dicteerde Ignatius *Het verhaal van de Pelgrim*. Dit is een autobiografisch verhaal dat een soort van spiritueel testament is. De oude en rijpe Ignatius vertelt er op gedetailleerde wijze hoe hij, met veel vallen en opstaan, geleidelijk aan gegroeid is in spirituele wijsheid. Na zijn overlijden werden in een lade enkele tientallen pagina's gevonden van wat men het *Geestelijk dagboek* van Ignatius is gaan noemen. Dit zijn strikt persoonlijke aantekeningen over wat er zich in zijn ziel afspeelde, in het bijzonder tijdens en na het vieren van de eucharistie. Van Ignatius zijn, ten slotte, ook 6.815 brieven bewaard. Deze brieven zijn erg divers. Het gaat er over geestelijke begeleiding,

IGNATIUS VAN LOYOLA

bestuurszaken, bemoediging of berisping, aanwijzingen bij bijzondere opdrachten. Ze zijn gericht aan medebroeders, vooraanstaande personages, weldoeners, ouders van jonge jezuïeten, mannen en vrouwen aan wie hij geestelijke begeleiding gaf.

Paradoxen

De 260 citaten uit dit boek komen uit deze geschriften. Vaak zijn het doordenkertjes die tijd nodig hebben om te bezinken. Ignatius houdt van paradoxen en schuwt tegenstellingen niet. Zo doet hij recht aan de complexiteit en het mysterie van God en mens. Die laten zich niet opsluiten in de beperkingen van de menselijke ratio en concepten. Deze citaten van Ignatius zijn vaak ontvullend herkenbaar en daardoor confronterend en uitdagend. Het zijn stevast uitnodigingen om te groeien in zelfkennis, innerlijke vrijheid en menselijkheid.

Gabor Hevenesí

Deze bloemlezing is oorspronkelijk samengesteld door de Hongaarse jezuïet Gabor Hevenesí. Zij werd voor het eerst als jaarkalender gepubliceerd in het Latijn te Wenen in 1705 met als titel *Scintillae ignatianae: Ignatiaanse vonken*. Niet alle citaten zijn strikt letterlijk. Sommige zijn licht aangepast of gesynthetiseerd om ze beter verstaanbaar te maken. De oorspronkelijke collectie telt 366 citaten. In 1884 werd in Amsterdam een Nederlandse vertaling gepubliceerd onder de titel *Ignatiaansche vonken of Kernspreuken van den H. Ignatius*

Van rokkenjager tot ordestichter

van Loyola. Een aantal is voor de hedendaagse lezer weinig toegankelijk. Vandaar dat deze uitgave zich beperkt tot 260 citaten. De voorliggende vertaling, selectie en rangschikking werden gemaakt door Nikolaas Sintobin.

|

Persoonlijke groei

Levenswijsheden

Wie last heeft van woedeaanvallen, doet er niet goed aan het gezelschap van andere mensen te mijden. Immers, dergelijke opwellingen kun je enkel maar overwinnen door er weerstand aan te bieden, en niet door ervoor op de vlucht te slaan. [1]

Om je leven te veranderen volstaat het niet te veranderen van omgeving. Wie onvolmaakt is, zal dit blijven waar hij ook vertoeft, zolang hij niet is losgekomen van zijn eigen gehechtheden. [2]

Persoonlijke groei

Als naastenliefde en vriendelijkheid niet hand in hand gaan met waarheid, dan gaat het niet over naastenliefde en vriendelijkheid, maar wel over bedrog en ijdelheid. [3]

Wie ijverig is, verheft zich in enkele ogenblikken razendsnel tot een mate van deugdzaamheid die de luiaard zelf niet kan bereiken na lange jaren. [4]

Ruzie vermijden heeft niet alleen te maken met goede inborst en met de vrede van de christelijke ingesteldheid. Het wordt ook bevestigd door de resultaten die het voortbrengt. [5]

**'Indien je iets wil betekenen
voor anderen, begin dan met
te werken aan jezelf: het vuur
waarmee je anderen wil doen
ontvlammen, moet thuis
worden aangestoken.'**

Dit boek bevat de mooiste levenswijsheden uit het werk van Ignatius van Loyola (1491-1556). De jezuïet Nikolaas Sintobin begint met een biografische schets die de Spaanse denker en stichter van de jezuïetenorde plaatst in zijn tijd. Na ruim 250 thematisch gerangschikte levenswijsheden wordt het boek afgesloten met een essay over Loyola's levensfilosofie.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 978 90 435 3838 1 • NUR 625

9 789043 538381